

stopa požrtvovalnost partizanske bolničarke, bralec pa se utegne zamisliti še nad okoliščinami, ki v vsaki vojni otežujejo skrb za ranjene vojake. Podčrtana je humana nota gverilskega bojevanja, ko se mlada bolničarka za ceno lastnega življenja izpostavlja nevarnosti in rešuje ranjence.

V *Upornih Dražgošah* je središčna točka požig partizanske vasi, v kateri je življenje sprva potekalo dokaj mirno in kjer so se na odru vrstile prave partizanske predstave. Ko se Nemci odločijo vas ukrotiti, se Dražgošani odločijo uporno bojevati. Poanta pripovedi je v neuklonljivosti zavednih vaščanov in v tem, da iz ruševin vedno vzklije novo življenje.

Tretja zgodovinska slikanica govori na splošno o prav posebni, anonimni vojski neštetihih kurirjev, ki so s svojo drznostjo in pogumom premagali ovire vseh vrst in tako zelo odločilno pripomogli k zmagi. Avtor se spominja tudi osebnih izkušenj z njimi, to pa daje pripovedovanju dodatno mikavnost. V vseh treh slikanicah je dogajanje dokaj zgoščeno, osredotočeno na poglobljeno črto — povedati tisto, kar v najbolj zgoščeni obliki nakazuje sam naslov. V vseh omenjenih slikanicah je enakovredno dopolnilo besedil **ilustracija**, najbolj izvirna pa je gotovo Mančkova slikarska govorica.

Leopold Suhodolčan je začetek vojne prikazal kot odločilni trenutek, ko se usoda naroda lomi na dvoje. Otrokoma, Tomažu in Ančki, počasi postane jasno, da se z vojno začneja nov čas in da tudi v teh spremenjenih okoliščinah narod ne bo ostal prepuščen sam sebi. Njun pogovor z dedom na nekaterih mestih sicer ni povsem prepričljiv, deluje nekoliko skonstruirano, v celoti pa slikanica bralcu nazorno približa začetek druge svetovne vojne.

France Filipič je iz izčrpnega poznavanja usode pohorskega bataljona na — lahko bi rekli — najkrajši možni način opisal njegove zmage in pošasten konec. V zgodbi se mu je posrečilo izpričati vso monumentalnost herojske države tega bojnega kolektiva.

Mladi bralci so s Kurirčkovimi zgodovinskimi slikanicami dobili v roke kvalitetno branje, ki jih po eni strani informira o posameznih dogodkih iz preteklosti, po drugi pa jim informacijo odene v vabljivo literarizirano obliko. Naglasiti velja še delež ilustratorjev in primakniti vprašanje, ali bi zgodbe same na sebi zaživele s prav tako polnostjo, če jih ne bi spremljalo tudi slikarjevo umetniško sporočilo.

Berta Golob

SLOVO OD OTROŠTVA

Branka Jurca: Kad jagode zru. Beograd, Nolit 1977.

Slovenska pisateljica Branka Jurca je razen knjig *Pod bičem* in *Stekleni grad* posvetila otrokom in svetu otroštva vse svoje stvaritve, od sli-

kanic, zbirk pripovedk do romanov — nabralo se je skoraj trideset del. V tem kalejdoskopu podobe otroštva naj posebno poudarim naslednja dela: *Žrebiček brez potnega lista*, *Rodiš se samo enkrat*, *Katka* in *Čuj*,

Špelin dnevnik in Ko zorijo jagode. Ob Eli Peroci in Svetlani Makarovič je Branka Jurca ena izmed najbolj znanih slovenskih književnic, ki pišejo za otroke in mladino.

Njeno pripovedništvo temelji na doživetjih otroštva, ki je avtonomni svet in najvažnejša stopnja v razvoju posameznika. Branka Jurca je spremljala dejanja in nehanja otrok, od nedolžnih želja prek igre, sanj, domišljije in ljubezni ter v svojih številnih stvaritvah zasledovala razvojno pot otrok: prizadevala si je v vzgibih njihove psihe odkriti vrednote zanosa in navdušenja, s spremembami razpoloženj in pomikanjem meja izkušenj pa je pripomogla k temeljitejšemu spoznanju življenja, ljubezni, žrtve in odpovedi.

Lahkotno in sproščeno spremlja čustvene vzgibe otrok ter se pri tem prav nič ne boji morebitnih deviacij. Dejstvo, da ustvarja brez slehernih predsodkov glede otrok in otroštva, temelji na sodobnejših psiholoških opazovanjih, njihov rezultat pa je ugotovitev, da otrokov razvoj poteka nemoteno, če ga odrasli ne motijo z zatiranjem ali tutorstvom. V romanu *Ko zorijo jagode* sproščenost preveva svojevrstni poetični humor, ki je v njeni prozi iskrič, duhovit in življenjsko razgiban, vendar ni tako poudarjen, da bi njena pripoved izražala humoristični odnos do sveta, temveč si le prizadeva pozno otroštvo osvetliti tudi s šaljive plati.

Branka Jurca, spremljajoč svojo junakinjo, poglobljeno prikazuje subtilne psihične odtenske, ki izražajo nemir in različna razpoloženja mlade osebnosti: njena čustva dinamično, toda povsem naravno menjavajo razpoloženja in kažejo veder odnos do sveta, toda tudi nagnjenja k razmišljanju o njegovih vprašanjih, s katerimi se mladostnica začenja soočati. Junakinja Branke Jurce na pragu sveta skrivnosti, ki napoveduje bolj

zapletene življenjske pojave, spoznava odnose, ki širijo njeno obzorje in zanjo je vse zanimivo: lastni dvomi, nagibi in želje, ki jih ožarja čarobnost sanj, igre in zanosa, mladostni polet, izzivajoč življenje in ljubezni pa narava in umetnost. Pisateljica je razprla pahljačo zanosa mladih na začetni stopnji razvoja in v raznovrstnih oblikah prikazuje njegovo vsebino: njihovo zavzetost, sanjarjenje in kramljanje je usmerila k doživljanju ljubezni, ki je zanosna gibalna sila v dozorevanju za življenjske obveznosti in podvige. *Ko zorijo jagode* — to delo je pravcati kalejdoskop mladostniškega nemira v navezovanju psihičnega in čutnega stika z življenjem in svetom. V tem kalejdoskopu pa Jagodo Branke Jurce — kakor Gavo v romanu *Pradevojčica* Desanke Maksimović — odlikuje vrsta dekliških lastnosti, ki so splošno veljavne v vseh obdobjih otroštva. Naša pisateljica je posvetila vso svojo pozornost mladostniškemu obdobju avtogramov in spominskih knjig, opazovala in prikazala je tisto razvojno stopnjo, ki sta jo Miroslav Antič (*Plavi čuperak*) in Aleksandar Vučo (*Momak i po hoću da budem*) poetično opisala, pri tem pa osvetlila najsutilnejše in najbolj dinamične vzgibe hotenj posameznika, obdobje, od katerega se poslavlja junakinja Claude Campagne v romanu *Zbogom mojih petnajst let*.

Junakinja Branke Jurce — Jagoda — je najstnica, ki se kdaj pa kdaj ure in ure dolgočasi ali jih brezskrbno uživa, včasih pa kljubuje, toda njena poglobljena lastnost je predvsem kritična zavest, ki pripomore k temu, da se upira zahtevam in slabim vplivom potrošniške družbe. Motijo jo hrup avtomobilov, gneča, lov za zaslužkom, goljufije in poneverbe. Kljub brezskrbnosti, dobremu gmotnemu položaju in ugodnim pogojem razvoja se kdaj pa kdaj nela-

godno počuti, prikrajšana glede čustveno poglobljenega doživljanja lepote narave in sveta. Njene poti se razpredajo med domom in šolo, izpolnjuje njene zahteve, vendar kaže odpor do pogojev vsiljenih spoznanj, toda ker se zaveda, da se človek oblikuje z delom, ki daje življenju smisel, si prizadeva uveljaviti se z učnim uspehom in s priznanjem v družbenem življenju. Njena gostobesednost in občasna spogledljivost sta odraz spremenljivosti razpoložen mladostnice, izražata nemir in potratno razdajanje sil na poti v pristan ljubezni, kjer naj bi se zasedrila. Zanosna zaljubljenost v fanta obvladuje tudi njene sanje: tako ta ljubka, rahločutna in zavzeta deklica kakor mesečnica odtava v naravo, ker se ji je sanjalo, da jo tja kliče glas izvoljenca, ki si ga je po naključju izbrala. Jagoda je samostojna mlada osebnost, ki se vključuje v življenje in izpolnjuje njegove zahteve. Pristna je, sproščena in brez predsodkov, toda dovolj preudarna, zato se izogiba napakam, ki povzročajo neprijetnosti in bolečine: je posebljena mladostnica z vsemi lastnostmi, ki so značilne v procesu razvoja in oblikovanja mlade osebnosti. Njena pripravljenost za človekoljubne akcije — pomoč nebogljenim in bolnim — ni izraz sentimentalnosti, temveč dokazuje njen čut dolžnosti in odgovornosti z ozirom na svojo vest in tovariše. Izkušnje prvih ljubezenskih razočaranj je ne porazijo, v njih najde moč, da oblikuje trajen in neomahljiv odnos do dela in do vrednot življenja.

Roman Branke Jurce spremlja prehod prek meja sanjarjenja na tla resničnosti in trdnih stališč v družbenem čustvovanju posameznika, ki

je spoznal vrednost ironije, življenjske drame in ideala. Tako se v tem romanu vzpostavlja ravnovesje med hrepenenjem in doseženim ter z napovedjo glede izbir, kar pač moramo razumeti kot zbiranje sil, ki bodo pripomogle k večji osveščenosti in ji okrepile voljo na poti k novim afirmacijam. Spričo zanimanja za dogajanja in za njihove medsebojne odvisnosti — od ljubezni do umetnosti pa do politične aktivnosti — kar je poudarjeno v tej literarni stvaritvi, ki prikazuje oblikovanje mladine, ji pač ne moremo očitati, da bi bila enostranska, površna in ravnodušna glede dogodkov v družbenem življenju in v sodobnem svetu.

Roman *Ko zorijo jagode* je v slovenski in jugoslovanski književnosti izpolnil vrzel s tematiko mladostništva, ki se poslavlja od otroštva. Njegova pglavitna vrednost je življenjskost v prikazovanju sodobnosti, kjer se križajo in spopadajo konservativna dediščina, parvenijstvo in moderni, kritični odnos do življenja in sveta ter sploh do vrednot duhovne in materialne kulture. Roman spremlja čustvene vzgibe in razpoloženja, analizira zavest in sploh psiho mlade osebnosti — od navdušenosti in ljubezenskega zanosa do soglašanja s tem, da se razideta, kar je prelomnica in izhodišče novih odnosov in spoznanj. Literarna stvaritev *Ko zorijo jagode* v dokaj ustreznem prevodu Milice Slavković je zanimivo branje, v katerem utripa življenje, sočnost pa mu daje pogovorni jezik mladostnikov, ki poznajo pravšnjo mero v izbiri besed in vrednost njihovega pomena.

Dragutin Ognjanović
(Prevedla Gema Hafner)